

„Беше краят на пролетта и началото на лятото, през май 1952 г., когато за препълнените до невъзможност 26 затвора в България властващите бяха намерили и постановили един изход: дунавският остров Персин и другите около него.

Дълъг ешалон от конски вагони погълна около половината от затворниците в новия затвор край шумен, сред които и аз, и след тридневен мъчителен задух, глад и жажда ни стовари едвам жив в Белене... Вече пробудени, след някой час разбрахме, че сме се смесили с пристигналите преди нас много затворници от Плевенския затвор. Започна невъобразимо шъткане, подвикване и подсвирване от нас към тях и от тях към нас...

„Да се обади Коста, Коцето от Чирпан!”, чух да викат от другия край, докато току до мен един, седнал на вързопа си младеж, без да става, се провикна: „Аз съм, бе! Тук съм”. Но не стана, защото беше положил на коленете си някакво куфарче и върху него лист хартия, на която нещо си дращеше. Това ме впечатли, защото сред цялото възбудено множество, което сновеше насам-натам да търси свои, той единствен като в някакъв унес шареше нещо на листа, самоизключил се от общата неразбория. Затова го запитах: – Какво пишеш, бе, брате, писмо ли? Нали още не знаем какъв ще ни е адресът – и се наведох над листа. – Ами, писмо! Аз още нямам право, не ми е изтекло тримесечието. Опитвам се да очертая острова, както го виждах от отсрещния бряг, ама нещо не става...”

Така описва **Петко Огойски**, земеделец и писател, депутат в 7-то Велико народно събрание, първата си среща с един друг лагерист в Белене

Костадин Събев

в книгата си

„Един живот за всичко и за всички”,

в която представя живота и творчеството художника. Тази неделя я представям в

електронната библиотека на сайта
desebg.com

.

Книгата ми е скъп спомен от самия бай Коста. Подари ми я на конференцията [„Изстрадащата европейска мечта на България 1944-1989”](#)

в Еврейския парламент през ноември 2010 г., където се запознахме. На форума която беше представена българската съпротива срещу комунистическия режим в страната. Организаторът на инициативата евродепутатът Андрей Ковачев (ЕНП/ГЕРБ) беше поканил близо

[25 бивши лагеристи,](#)

репресирани и наследници на пострадали семейства от комунистическите гонения. Сред тях беше и самоукият художник Костадин Събев.

Бих желал да отдам значимото на Петко Огойски, който с таланливото си перо е съхранил не само спомените за преживяното от двамата в концлагера Белене, когато Костадин Събев е само на 21 години, но и е оставил за поколенията един важен биографичен очерк, който разкрива живота и съдбата на самобитния майстор на четката, имал нелеката участ още в младостта си да попадне в лагерите на комунизма.

Верен на дарбата си да рисува

От книгата на Петко Огойски се разбира как в най-тежките години на сталинизма в България в началото на 50-те един младеж жертва бъдещето си, но не предава мечтата си – да стане художник. Биографията му е белязана от всички трудности, през които той преминава, за да остане верен на дарбата си.

Костадин Събев е роден на 1 ноември (Деня на народните будители) 1930 г. в Чирпан. Завършва вечерно професионално училище, след което през 1949-1950 г. кандидатства в Художествената академия в София. От ОФ обаче не му издават задължителната по това време бележка за благонадеждност за кандидатстване във висше учебно

Художникът – лагерист, който нарисува горяните

Написано от Христо Христов
Неделя, 07 Април 2013 19:58

заведение и по този начин не му е позволено да продължи образованието си. Причината е, че Събев е член на Земеделския младежки съюз „Петър Сърбински“ (опозиционен). Младият художник решава да имигрира и да потърси възможност за изява и признание на таланта си на Запад.

През 1951 г. обаче е арестуван заедно с група приятели, с които се подготвя да напусне страната. Държавна сигурност го обвинява във „вражеска конспирация срещу народната власт“ и заедно с още 14 души е изправен на съд. Осъден е на 10 години затвор, от които 4 години и 2 месеца прекарва в лагера Белене (май 1952 г. – юли 1956 г.).

Художникът в Белене

Ето още един щрих от живота на младия чирпанлия в Белене, описан от Петко Огойски:

„През около два часа работа – десетина минути почивка. Всички се струпвахме на групи да пушим и говорим, а Коста изваждаше из торбата си някаква картонена кора, бял лист и молив и започваше да рисува.

–□ Абе, Коста ти ще ръждясаш така! – казах му веднъж и погледнах рисунката. Там беше щрихиран образът на надзирателя, надвесил се над едвам загатнати сгърбени човешки телеса.

–□ Раздвижи се малко, на ти от фаса та запуши, разговори се по това онова – подхвърлих приятелски.

–□ Ами, аз не пуша, пък и какво да приказвам? Както ти казах и онзи ден – нали за няколко приятелски събирания и такива разговори ме осъдиха на 10 години затвор. Вечерта след работа Коста дойде при мен, като носеше някакъв къс от вестник, навит на тръбичка..

Виж сега с какъв опасен американски агент говориш. Това е парче от вестник „Септември“ – окръжният вестник на Стара Загора. Изпратиха ми то от къщи в колет, уж завито нещо с него. Аз американец само на кино съм виждал, а също и всички, с които сме съдени, не са виждали, но според Държавна сигурност ние сме американски агенти, поради което сме искали да „подроним и съборим народната власт...”

Художникът – лагерист, който нарисува горяните

Написано от Христо Христов
Неделя, 07 Април 2013 19:58

След напускането на лагера Белене на Събев не е разрешено да работи, освен тежка физическа работа – на каменна кариера, общ работник при зидари, изкопчия, чугунолеяр, миньор в „Марбас” и Бобовдол. Никога обаче не престава да рисува.

Петко Огойски описва как още през 1997 г. след приемането на първия закон за досиетата Събев е потърсил и прочел досието си и копирал (в богатото приложение на книгата са поместени факсимилета от много и различни архивни документи, включително и от досието му). От него разбира, че през 1950 г. става обект по групово дело „Титовци”, родено от ДС в Чирпан по линия на Николапетковисти. Целта на десетината заподозрени, сред които и Костадин Събев, според ДС е да създадат „нелегално бандитско съпротивително движение в околията ни. Подпомагане пострадалите техни семейства, разпространяване емисиите на радио Лондон и Америка...”.

Петко Огойски проследява и описва зловещите методи на ДС в създаването на врагове на всяка цена и прекършването на съдби като на младия Събев. Документално е проследено следствието и осъждането срещу художника и изпращането му в лагер.

След рухването на комунизма

Авторът се е постарал да опише и съдбата на Костадин Събев и след 10 ноември 1989 г. Той става председател на Съюза на репресираните в родния Чирпан и се утвърждава като художник, нещо което комунистическата власт не му позволява.

Онези, които дори и за кратко са се докоснали до бай Коста знаят, че той е естествен и общува непринудено. Онова, което най-много ме изуми е, че въпреки трудния си живот и ужаса, преживян в Белене, той не се оплаква и не говори за страданията си, а за изкуството с непресъхнала жажда да твори, да рисува. Замечтан е като дете в творческите си планове. Такъв го видях и в [Стара Загора през 2011 г. на конференция](#) – продължение на форума в Брюксел, посветен на антикомунистическата съпротива в България, на който беше показана изложбата му „Горяните – носители на свободния дух”.

Портретите на горяните

През 2005 г. Костадин Събев сам започва да издирва снимки на горяни и през следващите две години рисува над 70 портрета, които са в основата на изложбата му [„Лицата на Горянското движение”](#)

(впоследствие портретите нарастват на над 100) Изложбата непрекъснато обикаля различни градове в страната, като по този начин помага да се популяризира историята за съпротивата на горяните срещу комунизма. Показана е в над 20 населени места в България.

С това си дело Костадин Събев влиза във финалните кадри в документалния филм на Атанас Киряков „Горяни” (*тук може да видите част от [интервюто с бай Коста](#)*). Изложбата му за горяните беше представена и в София, в изложбената зала на Държавна агенция „Архиви” и се радва на голям успех, въпреки че повечето медии не намериха „новина” в нея и я подминаха с мълчание.

Освен с лицата на горяните Костадин Събев е известен и с изложбата си „Министър-председателите на България”. В нея той представя портрети на 50-те премиери на Третата българска държава (1878-2011) – от Тодор Бурмов до Бойко Борисов. „Рисувам ги по снимки, само това ми е необходимо”, довери ми свойски художникът в самолета на връщане от Брюксел през ноември 2010 г., когато ми подари и тази книжка, издадена със собствени средства. Портретите на българските премиери завещава на родния си Чирпан, където са изложени за първи път от общината.

Тази изложба също е намерила място в биографичния очерк на Петко Огойски. С нея животът и творчеството на Костадин Събев са пресъздадени пълноценно. Книгата, посветена на художника – лагерист, едва ли ще може да намерите някъде другаде освен в по-големите библиотеки. Важното е, че Петко Огойски е оставил за поколенията съхранен спомена за съдбата на един голям талант, който комунистическият режим не е успял да смачка и заличи. Нещо повече, онези, които знаят истинската цена на свободата, биха се преклонили пред хора като Костадин Събев. Правя го и аз.

Художникът – лагерист, който нарисува горяните

Написано от Христо Христов
Неделя, 07 Април 2013 19:58

Петко Огойски, „Един живот за всичко и за всички” – кратък биографичен очерк за художника Констадин Събев, изд. „Рал-Колобър”, 2005 г., 120 страници.